

Ekologija v času vojne¹

Ob posledicah za zdravje in življenje ljudi ter vplivu orožja na živi planet bi si lahko mislili, da se v času vojne ni pomembno ukvarjati z ekologijo. Toda borke in borci za svobodo Avtonomne uprave severovzhodne Sirije dokazujejo, da je ekološki odziv v vojni veliko pomembnejši, kot se sprva zdi. Potopimo se v tretji steber rožavske revolucije in raziščimo, kako je povezan z bojem za svobodo.

Običajno razumevanje ekologije, kot nam jo podaja kapitalistična modernost z reklamami, vladnimi oglaševalskimi kampanjami in liberalno kulturo, je skrb za okolje na individualen, neposreden način, na primer z ugašanjem luči pred spanjem ali metanjem smeti v koš, da jih pozneje (morda) reciklirajo.

Tak način razmišljanja predpostavlja, da so cilji okoljevarstva (zdravo življenjsko okolje povsod na planetu) dosegljivi s preprostimi koraki, ki jih lahko in mora narediti vsak posameznik.

Kaj pa če rečemo, da je zdrav, živ planet mogoče doseči le z organizacijo naše družbe v demokratično samoupravljanje, prek vsestranske avtonomije žensk, z organizacijo naše samoobrambe ter s pripravljenostjo, da ob grožnjah fašistov uporabimo mitraljeze (ki imajo na okolje močan vpliv)?

Ta miselnost pravi, da se moramo v skrbi za naš planet kolektivno organizirati in, ko gre za obrambo ter izboljšanje našega družbenega in ekološkega okolja, dati prednost dolgoročnemu razmišljanju pred kratkoročnim. Z moško dominacijo nad ženskami in naravo se moramo spopadati tako, da obravnavamo obe problematiki hkrati, kar je radikalen ekofeministični pristop k življenju in družbi, s pomočjo katerega se moški in ženske ponovno naučijo bivati skupaj, izven tradicionalnih ali modernih vzorcev gospodarja in hlapca.

Tovrstne ideje sestavljajo paradigmo Avtonomne uprave severovzhodne Sirije. Kljub temu, da se pogosto poudarja vidik samoobrambe, ki je za žensko osvobodilno gibanje in ekološke boje razmeroma nov, je pri gradnji ekološke družbe dejansko najpomembnejša raznolikost in globina naših

¹ Izvorno besedilo *Ecology in Times of War* je dostopno na spletni strani *Internationalist Commune*: <https://internationalistcommune.com/ecology-in-times-of-war/>.

družbenih interakcij s celotnim ekosistemom institucij in pristopov k življenju v družbi sami.

V paradigmi revolucije v Rožavi je dobrobit okolja postavljena v dve različni, a prepleteni realnosti: v normalnih pogojih odbori za okoljske zadeve aktivno zaganjajo in izvajajo ekološke dejavnosti, ob napadu pa je na prvem mestu samoobramba demokratične družbe, saj želimo čim prej ustaviti kapitalistično uničenje in ubraniti premiso ekološke družbe (tj. družbe, ki ima semena ekologije v svojem bistvu). Družba ima tako obrambni mehanizem, podoben tistemu, ki ga imajo živali in rastline: usmerjanje vseh moči v umik in napad, kadar so ogrožene, v mirnem času pa nadaljevanje normalnega poteka življenja, kar vključuje tudi pripravo obrambe.

Umetnost ekološke vojne: poznaj svojega sovražnika

Danes vojne vodijo imperialistične sile, ki zastopajo interese patriarhalnih posameznikov ter kapitalističnih podjetij, ki se po definiciji držijo protiokoljskega mota »rast ali smrt«, h kateremu jih veže mehanizem trga. Kot je dejal socialni ekolog Murray Bookchin: »Sodobna bolezen družbe ne temelji samo v nazoru, ki jo prežema; sodobna bolezen družbe temelji predvsem v *strukturi* in *zakonu življenja v sistemu* samem, v njegovi nujnosti, ki je ne podjetniki ne korporacije ne morejo ignorirati, ne da bi se soočili z destrukcijo: rast, več rasti in še več rasti.« Posamezniki, ki želijo dominirati (»biti uspešni«), se morajo postaviti na trg, kjer prične vse, kar proizvedejo, od trenutka, ko je proizvedeno, izgubljati vrednost. Obenem so v boju s konkurenco, ki jih želi ves čas izriniti z vrha, prisiljeni v še več rasti. Vsi elementi tako materialnega kot družbenega sveta so v takšnem procesu prej ali slej spremenjeni v razmerja gospodarja in hlapca, subjekta do objekta, obstoj postane dobrina in namesto življenja med svobodnimi in enakimi se znajdemo v razmerjih stalnega zatiranja.

Zgodovina nam, zlasti če smo pozorni na pomembnost simbolizma in mitologijo, kaže, da je prav patriarhalna miselnost ustvarila zaprta okolja (čustvena, psihološka in fizična), v katerih se vzdržuje dominacija, ki je rodila prve mestne države in služila kot osnova za kapitalistično civilizacijo, kot jo poznamo danes. Družbena prevlada se je kmalu začela izražati s fizično in ekonomsko prevlado ter mesto za mestom, kraljestvo za kraljestvom, vodila k modernemu kapitalizmu in suženjstvu, ki vzdržuje in utrjuje patriarhalno dominacijo na svetovni ravni.

Potek te *njegove-zgodbe (his-story)*, ki diskreditira *njeno-zgodbo (her-story)*,² ne vodi nikamor, razen v smrt, ker neskončno ideološko in materialno vzdrževano poblagovljenje ne pozna etičnih ali fizičnih ovir. To nam kažejo goreča Amazonija, organizirana pedofilija, nenehno ponavljajoče se uničujoče nesreče v industriji in otroške poroke. Znotraj paradigme, ki jo oblikujejo moški, ni mogoče ustaviti takšnega večno trajajočega, samopoganjajočega se tekmovanja za prevlado, kjer so danes glavni tekmovalci nacionalne države in multinacionalke.

Če poznamo zgodovinski razvoj, nas ne preseneča, da je Pentagon eden največjih institucionalnih porabnikov nafte in skladno s tem največji proizvajalec toplogrednih plinov (TGP) na svetu. Prav tako ne preseneča, da je sto podjetij odgovornih za 71 odstotkov vseh globalnih izpustov. Njihovo zatiranje narave je logičen rezultat njihove politične in ekonomske nadvlade. Ali, če stvar formuliramo obratno, uničevanje narave je najdonosnejši posel v kapitalizmu, takoj za izkoriščanjem žensk, ki je osnova vse industrije. Ne bodimo naivno zavedeni v prepričanje, da bi lahko bilo drugače, da bi se druge države, druga podjetja ali drugi posamezniki znotraj te paradigme lahko obnašali drugače ali da lahko to storijo v prihodnosti. Če proti izvorni dominaciji ne nastopimo radikalno, potem v njej sodelujemo in bomo s časom postali novi zatiralci ali bomo umrli, medtem ko se to trudimo postati. Če se ne spustimo v boj proti nadvladi dominantne, moške mentalitete in fizične moči, jo spodbujamo tako, da ji dajemo čas za nabiranje novih moči.

Ekologija in um: samorefleksivno ogledalo

Eden od vidikov, v katerem se okoljevarstvo lahko poveže z vojno, je miselnost, ki se razvije v boju. Če uporabimo koncept mentalne ekologije Félix Guattarija, lahko človeški um razumemo kot fleksibilno entiteto, ki je v interakciji z lastnim okoljem, nanj projecira ideje in čustva ter reagira na tista, ki jih iz njega sprejema. Interakcije med umom in okoljem ju sooblikujejo. Po eni strani se je um pojavil kot stvaritev narave in je del nje, kot žival. Po drugi strani se je v človeškem umu razvilo razmišljanje o naravi, na podlagi katerega ukrepamo, na primer tako, da posekamo drevo, če se ne sklada z načrtom, ki smo ga imeli v mislih.

Drugo razumevanje mentalne ekologije je, da se naše trenutne ideje in čustva porajajo kot zapuščina vseh drugih idej in čustev, ki so jih posamezniki prenašali v preteklosti. To našo zavest spreminja v živo filozofijo, podedovano s pomočjo vseh interakcij vesolja, ki so nas privedle do tega trenutka.

² Gre za besedno igro, povezano z angleškim izrazom za zgodovino, *history (his-story)*, ki ni *herstory (her-story)* (op. ur.).

In za osmislitev nepojasnljive količine informacij in možnosti, ki nam jih to spoznanje ponuja, lahko sledimo zgodovini idej, ki nas delajo takšne, kot smo, to je zgodovini mitologije, filozofije, ideologij – torej družbenih ureditev, katerih odsevi so. Če obnovimo izvore naših misli, jih s tem ponovno osmislimo. Na primer, etimologija besede *berxwedan* (upor v kurmandžiju) nam pove, da je upor »postaviti se pred to, s čimer se soočamo«, saj *ber* = postaviti, *xwe* = sebe, *dan* = pred. Ali *jijan*, ki v kurmandžiju pomeni življenje in izvira iz korena *jin* = ženska. V samoizobraževanju o naši zgodovini, nas samih, lahko najdemo orodja, kot so pesmi in risbe, ki krepijo naše nazore proti prevladujoči moški nadvladi in našo miselno samoobrambo, ki bo rodila odpornejšo in bolj ekološko družbo, v kateri se konflikti rešujejo s spravo namesto z uničenjem.

V vojnem kontekstu je um postavljen v skrajne pogoje, kjer se v vsakem trenutku sooča s smrtjo in potrebuje nekaj, česar se lahko oprime, da lahko nadaljuje in ne začne bežati pred nevarnostjo. To odpira pot transcendentnim izkušnjam »svete vojne«, in ko se gremo na fronto skupaj borit proti fašistom, lahko gotovo občutimo močne občutke tovarišstva. A to odpira pot tudi omejenemu razumevanju realnosti, ki se v kritičnem trenutku zvede na preprosto »mi proti njim«. Ta ekologija misli, ki se skrči na dva dejavnika, se nato prenese na celotno družbo, usrediščeno okoli vojne. V patriarhalni družbi ali, drugače povedano, v kontekstu vojne proti ženskam, bo miselnost, ki ji dominirajo moški, vsa razmerja, vse življenjske situacije prej ali slej zvedla na to temeljno misel: dominirati moram nad »tem« ali »onim«, da lahko permanentno uveljavljam svojo moškost, svojo prevlado nad ženskami.

Tu se začne vojna: v mišljenju, ki ga imamo, ko se soočamo s trenutnim razvojem kapitalistične modernosti. Ali smo, posebno moški, pripravljeni spremeniti svoje vedenje, da bi dosegli zastavljene cilje (spomnimo, želimo zdravo življenjsko okolje celotnega planeta)? Ali smo pripravljeni dopustiti, da drugi ljudje komentirajo naše individualne prakse znotraj skupnostnih, demokratičnih krogov, smo pripravljeni sprejemati kritiko in podajati miselno samokritiko? Smo pripravljeni dovoliti ženskam, da vodijo pot k lastni emancipaciji, izven naših fantazij in fizičnega stika, da delujemo skupaj za našo skupno osvoboditev? Smo pripravljeni skleniti mir z drugimi moškimi in prerasti obstoječe neiskrene ter tekmovalne moške odnose in bratstva? Smo se pripravljeni boriti proti vojni miselnosti v sebi?

Biološka revolucija

Francoska ekofeministka in revolucionarna lezbična aktivistka Françoise d'Eaubonne je predlagala razumevanje revolucije kot mutacije v družbenem »genetskem« kodu. Če se v dani družbi pojavi nov element, ki zmoti njen homogen potek dogajanja, lahko rečemo, da je to podobno zamenjavi gena v družbenem DNK z mutacijo. Kot v biologiji se lahko te mutacije pojavijo ob rojstvu novih posameznikov znotraj vrste in nova generacija izzove starejšo; mladi delujejo kot konstantna revolucionarna sila, ki pa je lahko v primeru družb tudi preprosto evlucijska.

Podobno kot pri novem genu v biološki entiteti, se lahko ob vzpostavitvi nove skupine ali nove organizacije znotraj družbe pojavi nova struktura pravil. A ta nov gen ni nujno prevladujoč, lahko je le prisoten, kot na primer zelene oči ali anarhisti. In tudi ko dominira, ostaja del iste biološke entitete, ki se je transformirala – ne moremo trditi, da je nova vrsta nastala iz ničesar. Če zadevo prestavimo v politični svet, je lahko to pomembna lekcija za levico, da prepozna, da nase ne sme gledati, kot da je ločena od družbe, saj je vedno bila njen del. Morda bi ji pri sprožanju splošnega gibanja v smeri sprememb koristilo revolucionarno videnje sebe kot družbe v celoti, zaradi katerega bi lahko začela ciljati na splošne spremembe v kapitalistični, patriarhalni družbi; zdaj pa deluje le v levih krogih, kjer se trudi iz ničesar ustvariti zgolj popolne, horizontalno organizirane balončke.

Pogledati na ljudi in družbo z družbeno-biološke perspektive vodi k brisanju mej med njimi in drugimi vrstami ter naravo samo. V tem smislu je zanimivo opomniti na statistiko, da je v državljanski vojni v Siriji umrlo veliko več nečloveških kot človeških živali. Če je nemogoče primerjati pomembnost različnih življenj, še bolj, ko so drugih vrst, lahko rečemo najmanj to, da je vojna proti Kurdom, Arabcem, Asircem, Jezidom, Armencem in Turkmenom v regiji ravno tako vojna proti kozam, ovcam, kravam, piščancem in psom te regije, tako kot proti rastlinam, ko turški ali džihadistični plačanci požigajo pšenična polja in oljčna drevesa v Rožavi. Napaden je celoten ekosistem.

In kaj bi, v biološkem smislu, bila revolucija? Revolucija ne more biti samo mutacija enega gena, medtem ko večina genske verige ostaja ista. To bi bil reformizem. Revolucija je sprememba celotnega genetskega zapisa naše družbe, kar z drugimi besedami pomeni spremembo civilizacije kot celote.

S svojim holističnim pristopom in vsesprejemajočim konceptom je demokratični konfederalizem predlog novega genetskega zapisa za organsko družbo, ki vključuje močan imunski sistem v svojem DNK in žensko avtonomijo, ki dinamično gibanje čvrsti v močno dvojno vijačnico. Kljub temu, da je avtonomija žensk pomemben vidik te revolucije, je pomembno poudariti,

da ženska perspektiva ni omejena nanjo. Če nadaljujemo z biološko metaforo, lahko rečemo, da so bistvo novega genetskega zapisa zelo pomembni in osnovni geni, ki so staremu genetskemu zapisu preprečevali dokončno skvarjenje, to so družbene vrednote skrbi, reprodukcije in obrambe, ki so jih v glavnem varovale ženske. Zato nov predlog ne vključuje samo avtonomije žensk, temveč ženske postavlja v središče družbe kot njeno hrbtnico, da utrdi in pokaže vlogo, ki so jo ženske dejansko odigrale pri ohranjanju družbe pri življenju do sedaj.

Odmik od ekologije ob soočanju z vojno: patriarhalni pristop

»V času vojne ni ekologije.« Taka reakcija je del miselnosti, katere rezultat je tudi misel »v času vojne ni demokracije«. Ta misel, ki se je skozi zgodovino pojavila celo v socialističnem taboru, je, da bi utrdila fronto proti fašističnim ali imperialističnim napadom, legitimirala hierarhično avtoriteto in organiziranje demokratične družbe preložila na pozneje. To je, kot vemo, v socialističnih revolucijah omogočilo tiransko uzurpacijo z državno miselnostjo, kar se je nedavno zgodilo na primer v Nikaragvi.

Pogosta situacija v večini vojn zadnjih pet tisoč let pa je ravno tako misel »v času vojne ni feminizma«, izražena s sistematičnim posiljevanjem in pobijanjem žensk v zgodovini vojn vse do danes. Toda naših opažanj ne smemo končati tu; nujno je razumeti, od kod v naši družbi izvira vojna, torej razumeti, da je temeljna začetna točka vseh vojn dejansko vojna proti ženskam.

Kot analizirajo bell hooks, Abdullah Öcalan in druge feministične piske, je del maskuline kulture uveljavljati vojno kot absolut, ki mu je vse ostalo podrejeno. Nedavno je Bese Hozat vojno opisala kot »najstrašnejši izum moškega uma«. Pravi: »Vojne so izum dominantnega moškega. Vladajoči moški je utrdil in vzdrževal svojo moč z vojnami. Država je utelešenje moči, ki ji dominira moški, vojna pa hrana, ki to telo vzdržuje. Medtem ko je ta hrana glavni vir življenja za dominantnega moškega, je za ženske, družbo in naravo smrtonosen strup.« Tako je za nas popolnoma naravno braniti možnost demokratične, spolno egalitarne in ekološke družbe, ne z vojno, temveč s samoobrambo proti vojni, ki jo vodijo proti nam. To je edina legitimna vojna. Naše razumevanje vojne ne sme biti omejeno na spopade na fizičnih bojnih linijah, temveč lahko na vojno gledamo kot na vojno v nas samih, da lastna radikalna prepričanja dosežemo vsak dan, da gremo med

ljudi in se aktiviramo skupaj z njimi, kot na primer, da se organiziramo v naši sosedski skupnosti. Vojna, ki jo z nami bije kapitalistična modernost, je prav toliko psihološka in emocionalna kot fizična. Ohranjajmo visoko moralo in glasno potrdimo: ja, naš boj je okoljski, ker je to vojna ekološkega ljudstva, to je vojna revolucionarnega ljudstva.

Prevod: Katrin Žnidarčič